

30.1.2024

Kaupunginmuseon lausunto Vartiosaaren osayleiskaavaehdotuksesta

HEL 2021-012184 T 10 03 02 00

Maankäytön yleissuunnittelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Vartiosaaren osayleiskaavaehdotuksesta. Kaupunginmuseo arvioi kaavahanketta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt antaa seuraavan lausunnon.

Kaavaratkaisu mahdollistaa valtakunnallisesti merkittävän, höyrylaiva-aikakauden ja aikansa merkittävää arkkitehtuuria edustavan huvila-asutuksen esiintuomisen, säilymisen ja kehittämisen. Alue on osoitettu virkistysalueeksi, luonnonsuojelualueeksi, loma-asumisen alueeksi, yhteisöllisen loma-asumisen ja matkailun alueeksi, joilla ympäristö säilytetään. Kaavaratkaisu mahdollistaa huviloiden ja niihin liittyvien puutarha-alueiden puoliavointen alueiden säilyttämisen ja toisaalta arvojen palauttamisen. Uuden rakentamisen tulee olla pienimuotoista, harkittua, maisemaan ja huvilarakentamiseen sovitettua. Saaren luontokohteet ja tunnusomaiset erityispiirteet, kuten kalliot, metsät ja rannat säilyvät. Virkistyskäyttöä palveleva reittiverkosto myötäilee ja täydentää saaren nykyisiä, olemassa olevia polkulinjauksia.

Osayleiskaava mahdollistaa Vartiosaareen Reposalmen ylittävän jalankulkusillan toteuttamisen. Sillalle on tutkittu kolme eri linjausta, joista parhaimmaksi maiseman kannalta on arvioitu Laajasalon puolella avoimen vesialueen näkymän Vartiosaaren suuntaan säilyttävä vaihtoehto. Tämä kaavassa osoitettu linjaus mahdollistaa kasvillisuusvyöhykkeen jättämisen Laajasalon puolella sijaitsevan suojellun huvilan ja sillan väliin. Etelästä katsottuna sillan Laajasalon puoleinen pää jää osittain kalliomuodostumien taakse, mutta silta vaikuttaa merellisiin näkymiin etenkin pohjoisen ja lännen suunnasta. Vartiosaaren puolella siltarakenne siihen liittyvine rakenteineen muodostaa lähimaisemassa näkyvän kokonaisuuden, jonka suunnittelu ja toteutus tulee tehdä alueen säilyttävien tavoitteiden mukaisesti ympäristöönsä sovitettuina. Siltarakenteen alle jäävä pieni vanha uimahuone/vahtikoppi on mahdollista uudelleen sijoittaa aukion yhteyteen. Silta joudutaan rakentamaan melko korkeaksi, jotta veneväylän käyttö ja vesireittiliikenne on mahdollista. Reposalmen pohjoispuolella sijaitsevien venesatamien purjeveineitä varten silta on tehtävä avattavaksi tai vaihtoehtoisesti Jatasalmi on ruopattava Reposalmen korvaavaksi väyläksi. Avattavaan siltaan voi mahdollisesti liittyä yksittäisiä korkeampia elementtejä ja ajoittain ylös nouseva sillan kansi.

30.1.2024

Kaavan mahdollistama silta ja siihen liittyvät rakenteet muodostavat muutoksen kulttuuriympäristöön ja maisemaan. Laajasalon rannassa ja Vartiosaaren puolella mahdollisen sillan tulevien rakenteiden välittömässä läheisyydessä on rakennusperintökohde maisemallisesti merkittäviä Villa Degerö ja Vartiosaaren puolella rakennushistoriallisesti arvokas ja suojeltava Uddebon huvila puutarhoineen. Näiden ympäristöön kohdistuvat suurimmat kielteiset maisemavaikutukset, mikäli silta toteutuu. Laajemmin silta muuttaa merellistä maisemaa etenkin Tammisalonsa ja Laajasalon suunnasta. Sillan päätyjen liittyminen mantereelle vaikuttaa maisemakuvaan. Sillan välittömässä ympäristössä maanpinnan tasusta ehdotetaan nostettavaksi hieman, jolloin siltarakenteen ulottuma mantereeseen suuntaan lyhenee. Tällöin voidaan välttää myös visuaalisesti erottuvia leveitä ja jyrkkiä sivuttaisia luiskia ja paremmin huomioida ympäröivä säilytettävä kasvillisuus, rantaviiva ja rantarakenteet. Matalat tukimuurit ovat sillan päädyissä tarpeen. Niiden materiaalivalintoja ja suunnittelua on tavoitteena edistää kulttuuriympäristöön sovittaen ja minimoiden vahingot ympäröiviin rakenteisiin ja kasvillisuuteen. Vartiosaaren sillan rakentamisen takia joudutaan poistamaan suojellun huvilatontin reunan kasvillisuutta ja muokkaamaan liittymäkohdan maanpintaa, mutta valmis silta tulee sijoittumaan kaupungin alueen puolelle. Laajasalossa siltarakentamisen tieltä joudutaan poistamaan muutama puu, mutta Degerön huvilan edustan männyt säilyvät, edellyttäen että ne suojataan huolellisesti rakentamisen aikana. Myös saaristomaisemalle ominaiset rantakalliot säilyvät. Siltaa rakennettaessa on mahdollista parantaa ranta-aukioita toiminnallisesti ja maisemakuvallisesti. Kaavassa on siltaa koskeva määräys: ”sillan tulee sopeutua luontoarvoihin, maisemaan ja arvokkaaseen kulttuuriympäristöön.”

Osayleiskaavaehdotus turvaa valtakunnallisesti merkittävän, höyrylavareitin varrelle syntyneen huvila-asutuksen esiintuomisen, säilymisen ja kehittämisen. Suojelumerkinnot on laadittu yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa. Saaren luonne vehreänä luontokohteena arvokkaine luonnonsuojelualueineen vahvistuu. Kaavan mahdollistama silta ja siihen liittyvät rakenteet muuttavat kulttuuriympäristöä rakennetummaksi paikallisesti Laajasalon ja Vartiosaaren puolella. Laajemmin vaikutukset näkyvät Tammisalosta ja Laajasalosta avautuvissa merellisissä näkymissä ja Reposalmen ja Karpiselän maisemassa, jotka ovat säilyneet rakenteeltaan pienipiirteisenä. Kaavamääräyksen mukaan sillan tulee sopeutua maisemaan ja arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Suojeltavat huvilat sijaitsevat rannoilla vaikeakulkuisessa maastossa ja siten vesitse toteutuva huoltoyhteys on jatkossakin luonteva ja se on helppointa toteuttaa alueen säilyttävien tavoitteiden mukaisesti.

Kaavassa on annettu yleismääräys RKY-arvojen ja maisema-arvojen säilyttämisestä. Koko kaava-alueella koskee määräys, jossa todetaan, että suunnittelussa ja toteutuksessa on sovitettava yhteen kaavassa

30.1.2024

osoitettu maankäyttö sekä virkistys-, luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot. Lisäksi kaavassa on koko kaava-aluetta koskevat määräykset, joilla turvataan kulttuuriympäristön keskeiset arvot. Maakunta-kaavan kulttuuriympäristöä koskevalla ominaisuusmerkinnällä osoitettu valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön kohde (RKY 2009), maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (Missä maat on mainiommat 2016) sekä Helsingin kulttuuriympäristöjen inventointi (2002). Lisäksi Helsingin yleiskaavan 2016 kulttuuriympäristökohteet on otettu huomioon.

Saarella on kaksi arkeologista kohdetta, jotka ovat lajiltaan muita kulttuuriperintökohteita. Ne ovat saaren keskiosassa sijaitseva kivilouhos sekä saaren pohjoisosassa sijaitseva 1900-luvun alun kivitumppi. Ne on osoitettu kaavakartalla merkinnällä s. Kivilouhos ja tumppi säilyvät osana virkistys- ja luonnonsuojelualueita.

Kaupunginmuseolla ei ole huomautettavaa Vartiosaaren osayleiskaavaehdotuksesta.

Lisätiedot

Sari Saresto, kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: 09 310 36483
sari.saresto(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö